

INFORMATIEMEMO RAAD

Kenmerk:

2024-051447

Datum b&w-vergadering:

24 september 2024

Onderwerp:

Periodieke voortgang warmtetransitie

Kennis nemen van:

Voortgang warmtetransitie

Status advies:

openbaar

Argument: (indien niet openbaar)

Portefeuillehouder:

Wethouder Evert Westerbeek

Betrokkenen bij voorstel extern:

Betrokkenen bij voorstel intern:

TBF - duurzaamheid

TSP- Programmamanager duurzaamheid

Bijlagen:

1. Businesscase Onderzoek Brienenshof - DEP
2. Businesscase Onderzoek Vogelbuurt - DEP
3. Onderzoek Geothermie – IF

1. Inleiding

Begin 2024 heeft u een eerste raadsinformatiememo Warmtetransitie ontvangen. In dit eerste memo hebben we aangekondigd u halfjaarlijks op de hoogte te houden van de voortgang rondom de warmtetransitie. Hierbij ontvangt u het tweede voortgangsmemo. Zo blijft u op de hoogte van de voortgang en kunt u onderbouwd invulling geven aan uw verantwoordelijkheid om in de toekomst gebieden aan te wijzen die collectief van het aardgas afgaan. Wij blijven u actief informeren over de voortgang van het proces gericht op de warmtetransitie.

2. Wetgeving

De rol die we als gemeente hebben rondom de warmtetransitie is onderhevig aan verandering. Ondanks dat nieuwe wetgeving nog is vastgesteld, is het relevant om op de hoogte te zijn van de verwachte ontwikkelingen en bijbehorende gemeentelijke rollen.

Op 23 april 2024 heeft de Tweede Kamer de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) aangenomen. De beoogde inwerkingtreding is 1 juli 2025, dit in afwachting van besluitvorming van de Eerste Kamer. Na besluitvorming volgen nog uitvoeringsregels zoals het Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Bgiw). Deze wetgeving zorgt ervoor dat gemeenten de bevoegdheid krijgen om gebieden aan te wijzen die, na zorgvuldige besluitvorming ten aanzien van betaalbaarheid, duurzaamheid, etc. en een overgangperiode, afgesloten worden van het aardgas. Tevens wordt met deze wetgeving duidelijk welke eisen gesteld worden aan het Warmteprogramma (*zie paragraaf 5*) van elke gemeente.

Op 19 juni 2024 is het wetsvoorstel Wet collectieve warmte aangeboden aan de Tweede Kamer. Deze nieuwe warmtewet beoogt de ontwikkeling van warmtenetten te vergemakkelijken en nieuwe regels rondom warmtenetten vast te stellen. Belangrijk uitgangspunt van deze concept wet is dat gemeenten de regie krijgen over de warmtetransitie. Dit wordt geborgd doordat gemeenten gaan bepalen waar door welke organisatie warmte geleverd mag worden. Deze organisatie die warmte levert, moet voor meer dan 50% in overheidshanden zijn. Ook biedt de wetgeving nieuwe kaders voor de tariefregulering en verduurzaming van de warmtebronnen.

3. Startlocaties voor de warmtetransitie

In het eerste Informatiememo warmtetransitie hebben we u op de hoogte gebracht dat we op twee plekken (vier CBS-buurtten) een gezamenlijk proces wilden starten met de relevante stakeholders om te onderzoeken hoe de warmtetransitie in die buurtten kan slagen. Hierbij hebben we u toegelicht dat draagvlak, betaalbaarheid op individueel niveau en betaalbaarheid op collectief niveau, naast andere criteria, de belangrijkste focusgebieden zijn. Keuzes voor alternatieve warmtebronnen waren nog niet gemaakt. En de locaties waar we een proces starten waren gebaseerd op de behoeftes van woningcorporaties en actieve inwonersgroepen.

Het afgelopen half jaar hebben we Wijk van de Toekomst subsidies ontvangen voor het gebied 'Vogelbuurt en Kern Driel' én 'Brienenshof en Omgeving Oude Bemmelseweg' van de provincie Gelderland. Hoofddoel van deze subsidie is de inzet van een onafhankelijk procesbegeleider namens inwoners, woningcorporatie (Woningstichting Heteren) en gemeente gezamenlijk. Deze procesbegeleider die door de stakeholders gezamenlijk is geselecteerd en al enkele maanden actief is, helpt bij het realiseren van een gezamenlijk Wijkuitvoeringsplan waarin op wijkniveau een uitwerking wordt gemaakt van de warmtetransitie. De verwachting is dat begin 2026 deze plannen worden afgerond en aan u als gemeenteraad kan worden aangeboden.

In beide gebieden wordt gewerkt aan meer betrokkenheid van bewoners uit de buurtten zelf. Door bijvoorbeeld aanwezigheid in de gebieden, aansluiten bij bestaande activiteiten, de organisatie van bijeenkomsten, afnemen van vragenlijsten en opzetten van werkgroepen. Op deze wijze wordt de betrokkenheid van bewoners groter, kunnen we beter aansluiten op behoeftes en wordt het Wijkuitvoeringsplan beter.

Voor de twee gebieden is tevens een technisch financieel onderzoek afgerond. Zie bijlage 1 en 2. Deze onderzoeken hebben inzichtelijk gemaakt dat een warmtenet voor deze buurtten niet haalbaar lijkt en ook niet

kan concurreren met individuele oplossingen. Ook individuele oplossing bij huishoudens vraagt om een forse investering, die mogelijk door lagere energiekosten wordt terugverdiend. De komende periode willen we beter zicht krijgen op detailinformatie zoals hoe de woningen zijn geïsoleerd en welk effect dat in deze buurten heeft op het energieverbruik en de warmtetransitie opties. Op basis van de uitgevoerde onderzoeken en nadere inzichten worden de overgebleven kansrijke technische opties nader uitgewerkt. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de uitdagingen van netcongestie in ieder geval tot en met 2029. Waarbij gemeentes gevraagd wordt om ten aanzien van de individuele oplossingen volledig elektrische warmtepompen niet meer te stimuleren, maar te focussen op de hybride warmtepomp.

Andere gebieden

Naast de focus op de twee hierboven genoemde startlocaties (vier CBS-buurten) vinden er ontwikkelingen plaats in andere gebieden. Een hiervan betreft de recent gehouden enquête door de Energiewerkgroep Herveld Andelst Zetten in deze dorpen. De enquête had betrekking op duurzame energie, warmte en mobiliteit, de resultaten werden in september gepresenteerd aan de bewoners. Op hoofdlijnen vinden de respondenten duurzame stroom en warmte belangrijker dan duurzame mobiliteit. Ook individuele reacties, zoals toegankelijkheid van duurzame warmte en stroom voor iedereen en regie vanuit de dorpen op de toekomstige energievoorziening, zijn belangrijke aanknopingspunten voor de Energiewerkgroep. Waar mogelijk faciliteren we deze ontwikkelingen.

De komende periode vindt ook een nadere verkenning plaats met de andere woningcorporaties waarbij we een warmtetransitie-planning maken in lijn met het Warmteprogramma (paragraaf 5).

4. Gemeente brede ontwikkelingen

Geothermie en grootschalige warmtenetten

Zoals in het vorige informatiememo reeds beschreven verkennen we samen met de gemeenten Arnhem, Lingewaard en Nijmegen en met ondersteuning van de provincie Gelderland en Energie Beheer Nederland (EBN) de mogelijkheid van geothermie op het grondgebied van deze gemeentes. Het afgelopen half jaar is een onderzoek afgerond naar de potentie van geothermie. Zie bijlage 3. In het gebied wordt er potentie verwacht ten Westen van Elst doorlopend naar Nijmegen. Onduidelijk is nog waar er breuklijnen in dit gebied voorkomen. Hiervoor is aanvullend seismisch onderzoek nodig, wat naar verwachting minimaal tonnen kost. We stimuleren EBN om in dit gebied wat relatief data-arm is, nader seismisch onderzoek te doen. Om zeker te weten of er warmte uit de ondergrond te winnen is, hoeveel en op welke temperatuur is er vervolgens een (proef)boring nodig. De verwachting is dat een boring vanwege de investeringen en bijbehorende risico's op tegenvallers alleen vanuit een publiek-private samenwerking mogelijk is. Minimale publieke bijdrage betreft een garantieregeling aardwarmte vanuit de Rijksoverheid. Een boring kan vanwege de benodigde financiering die in verbinding staat met een zoektocht naar zekerheid over warmteafzet mogelijk nog jaren op zich laten wachten. Een gemeentegrens overstijgend kassencomplex of warmtenet kan hiervoor op korte termijn uitkomst bieden. De warmtetransitie en energietransitie beperkt zich uiteraard niet tot de gemeentegrenzen, zie ook de Regionale Energie Strategie. Wél onderzoeken we ook de mogelijkheid van het benutten van geothermiewarmte in Overbetuwe. Waarbij we onderzoeken of een warmtenet voor de meeste wijken in Elst met als bron geothermie tot een betere businesscase leidt dan op buurniveau individueel en wat de praktische kansrijkheid hiervan is.

Energietransitie

De verbinding tussen de warmtetransitie en de energietransitie is en blijft het vertrekpunt voor de verduurzaming van Overbetuwe. We gaan in de uitvoering van de plannen dan ook uit van de Trias Energetica. Waarbij stap 1 het minimaliseren van het energieverbruik is, stap 2 het gebruiken van duurzame energie en stap 3 het efficiënt inzetten van fossiele brandstof waar nog nodig. Het realiseren van een warmtenet zonder isolatieplan omdat een hoge warmtevraag goed is voor de businesscase, zien we niet als toekomstbestendige strategie. Een (hoog temperatuur) warmtenet kan een oplossing zijn in een gebied, indien dit te realiseren is mét vergaande isolatie. We maken dan ook werk van het verbeteren van de isolatie van vele woningen in Overbetuwe. De energie die niet gebruikt wordt, hoeft immers niet te worden verduurzaamd. En een goed geïsoleerde woning kan flexibeler omgaan met de warmtetransitie. De Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie (SpUk-LAI), onderdeel van het Nationaal Isolatie Programma,

worden hierbij ingezet. Dit richt zich op slecht geïsoleerde woningen met een WOZ-waarde lager dan € 429.300. Naast de aanpak die onderdeel is van de SpUk-LAI, werkt de gemeente aan een gemeentebrede aanpak gericht op isolatie en energiebesparing.

5. Warmteprogramma

Elke gemeente in Nederland is verantwoordelijk om voor eind 2026 een Warmteprogramma vast te stellen. Dit programma wordt als essentieel gezien om tijdig te beginnen met de implementatie van aardgasvrije oplossingen en zo dus het behalen van de nationale klimaatdoelen in 2050. Het Warmteprogramma is daarmee de opvolger van de Transitievisie Warmte die we als gemeente enkele jaren terug hebben opgesteld. Voor het Warmteprogramma werken we nauw samen met buurgemeentes. Onderwerpen die terugkomen in het Warmteprogramma zijn de verwachte aardgasvrije oplossingen voor de wijken in Overbetuwe, de planning, financiële onderbouwing en afspraken over samenwerking met stakeholders. Ook worden implementatie actiepunten benoemd voor de periode tussen 5 en 10 jaar. Bij het volgende informatiememo warmtetransitie, gaan we hier nader op in.

6. Actualiteiten

Waterstof

Recent heeft Gasunie contact gezocht met gemeente Overbetuwe om in gesprek te gaan over de realisatie van een waterstof hoofdnetwerk. Deze zorgt voor een verbinding van industriële clusters (zoals bij Rotterdam) met het buitenland en plekken voor productie en opslag van waterstof (zoals bij Groningen). Hierbij worden deels bestaande gasleidingen gebruikt. Op grondgebied van Overbetuwe betreft het naar verwachting het losmaken, reinigen en inspecteren van bestaande leidingen. Volgens het Nationaal Plan Energiesysteem gaat het de komende jaren voornamelijk om grijze (o.b.v. fossiel) en blauwe waterstof (o.b.v. fossiel mét CO2 afvang) en richting 2035 en daarna komt de productie (en import) van groene waterstof op gang. Gerelateerd aan Waterstof, kun je zeggen dat toekomstige industrie met een hoge energievraag gesitueerd wordt langs de waterstof backbone. En dat de inzet van waterstof is gericht op plekken waar geen alternatieven zijn en het energetisch het meest efficiënt is, dus niet voor lage temperatuur van woningen. Waterstof heeft de potentie om het elektriciteitsnet te ontlasten door inzet voor (met name) zwaar transport en hoge temperatuur industrie. De realisatie van een aansluiting met bijbehorend leiding tracé brengt wel hoge kosten met zich mee. Liander ziet de Groene Metropoolregio als kansrijk voor de toepassing van Waterstof 2040 – 2050, ook op kleinschaliger niveau, los van de waterstofbackbone.

Samenwerking regiogemeenten

Als gemeenten binnen de Groene Metropoolregio werken we, gefinancierd vanuit de Specifieke Uitkering van het Rijk gericht op Regionale structuur warmte, steeds nadrukkelijker samen met als doel: het versnellen van de warmtetransitie, het verlagen van de kostprijs (individuele en collectieve warmte-oplossingen), het creëren van synergie, het delen en ontwikkelen van kennis en het komen tot een efficiëntere aanpak en optimalisaties op lokaal én boven-lokaal niveau. Hierbij wordt uitgegaan van de Regionale Energiestrategie (RES). Twee concrete voorbeelden waaraan we gezamenlijk ontwikkelen zijn: Collectieve warmte-oplossingen voor Kleine Kernen en het Ontwikkelen van ontzorgingsconcepten voor onze inwoners.

7. Vooruitblik

We blijven u rondom de warmtetransitie stap-voor-stap halfjaarlijks informeren om zo gezamenlijk toe te werken naar keuzes voor de lange termijn. We nodigen u van harte uit om uw zienswijzen tussentijds kenbaar te maken. Als gemeenteraad bent en blijft u verantwoordelijk om in de toekomst gebieden aan te wijzen die collectief van het aardgas af gaan.

Behandelend adviseur voor technische vragen Tom Verhoef, tel.: 0481-362511 , e-mail: t.verhoef@overbetuwe.nl

2024-051447

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS,
de gemeentesecretaris de burgemeester,

N.M.P. van Hooy

R.P. Hoytink-Roubos